

## felip vilà, l'home i l'obra

per  
GIL BONANCIA

«Té vida i força espontaneïtat, lluminós i realista, senzill de sentiment i a la vegada exhuberant i voluptuós, refusa allò catastròfic, té un equilibri impulsu...».

*Podria ser una definició. De qui? Doncs de l'home o de l'obra per afinitat d'un o l'altra. D'en Felip Vilà, l'artista i dels quadres que ell pinta. Plena compenetració o identificació.*

*«Dibuixar i pintar, per a mi, ha estat sempre com una necessitat vital, és com una altra manera, i a la vegada la mateixa meva, de dir les coses». Això ens deia, asseguts en un banc d'un passeig de Figueres, mirant el cel.*

Potser entorn de cada artista hi ha unes forces desconegudes o difícils de classificar, tant per ordre com per quantitats —dosi— corresponent, en cada cas. És possible que la vida de l'artista com a precursors que són, comenci també abans que la dels altres, i gaudeixin per aquests motius de certs privilegis, un dels quals bé podria ser l'elecció del lloc de naixement, que explicaria el fet que en Felip Vilà escollís l'Empordà, perquè aquest que podria semblar insignificant detall per al profà, hem de considerar-lo com a important, ja que en bona part marca el seu comportament humà i pictòric.

Fou un dia de desembre de l'any 1932, a Figueres, on va néixer. De llavors fins ara, han passat, li han passat i ens han passat moltes coses. Ell i la seva obra en l'expliquen força.

Com sorgit d'un dels seus quadres de cafè o paisatge empordanès, trobem aquest home que físicament podríem descriure'l com voluminós i fornit a la vegada, que tant pot recordar-nos un propietari de vinyes d'aquest (Roselló) al qual es troba vinculat, com un cantant d'òpera o bé un cuiner pel seu aspecte de «bon vivant». La cara quasi rodona, nítida, amb més de murri o picardiós que de qualsevulla altra cosa, d'una faisyó especial quan, en parlar, pica l'ullet i fa una ganyota, que emmarca el seu somriure mofeta entre el bicoti allargat i espès, com d'un Pancho Villa popularitzat, que el crític d'art francès Paul Guitard, que tanta influència ha exercit en la seva evolució, el bategés com «petit lapin de la grande moustache».

Aquest crític fou qui l'any 1956, després de trobar-lo al Garrigal dibuixant gitanes i comprant-li alguns apunts, el convencés per anar a Ceret, on podria conèixer personalment Pablo Picasso.

*«Vaig anar a Ceret per un dia, i no vaig coincidir amb el mestre, i per esperar-lo i estalviar el bitllet de tornada em vaig quedar a Ceret, on l'ajuntament de la vila em va facilitar un taller.»*

El fet d'anar a Ceret, o millor encara, els que seguïren, repercutiren en el seu comportament, tantes vegades produït o influenciat per l'entorn.

La lluita de l'artista, per disposar de quelcom per a seguir la seva vocació o dèria, havia estat permanent d'ençà el seu naixement:

«Als dotze anys, a Figueres, vaig dibuixar amb un guix, a la vorera de davant de casa, el retrat del conegut cirurgià Dr. Ernest Vilà. La meua casa era al costat de la seva clínica i en passar i veure el dibuix es va reconèixer i em va proposar que el traslladés a un paper, cosa que vaig fer, i se l'emportà a la clínica. El Dr. Vilà em va donar 200 pessetes amb les quals em vaig comprar la meua primera capsula de pintures i els meus primers pantalons llargs».

Il·lusions, doncs, però així mateix començament de desenganys que, per sort no afloriren. Un d'ells ens l'explica així:

«Altra vegada arrebregar diners i l'any 1950 cap a Madrid per visitar al Museu del Prado. En aquells moments em vaig descoratjat, ja que pensava que era una utopia, un somni el voler ser pintor. Aquells autèntics gegants de la pintura imposaven. Però, en tornar a Figueres, vaig seguir dibuixant i aprenent a pintar de manera autodidacta, ja que a casa ni hi havia diners per poder anar a rebre lliçons d'un professor particular».

Trencar fronteres o trencar barreres, les primeres per a sortir enllà les segones per a interpretació i realització de l'art. Parlant de viatges, tots ells relacionats amb l'art, ens deia:

«Crec que els viatges i el conèixer gent, han estat el motiu de la meua evolució humana i pictòrica a la vegada».

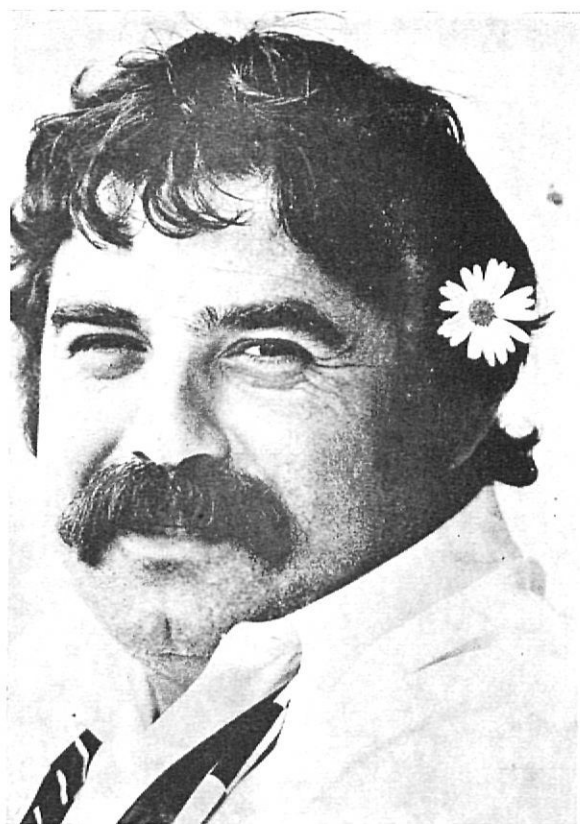
Clar que la fita, era sempre l'art:

«De jove, quan encara no havia sortit mai a l'estranger, solia dir que el dia en què hagués conegut personalment Pablo Picasso, Pau Casals, Dalí, James Mason i Marc Chagall, ja em podria morir. He conegut els quatre primers... i procuro no haver de trobar Marc Chagall... Vaig fer una exposició a Luxemburg l'any 1959, després a Mònaco, a Darmstadt, a Nova York, París, Londres, Johannesburg, Holanda, Landen - Bèlgica, Àustria, Mèxic, a més de les fetes a Espanya...».

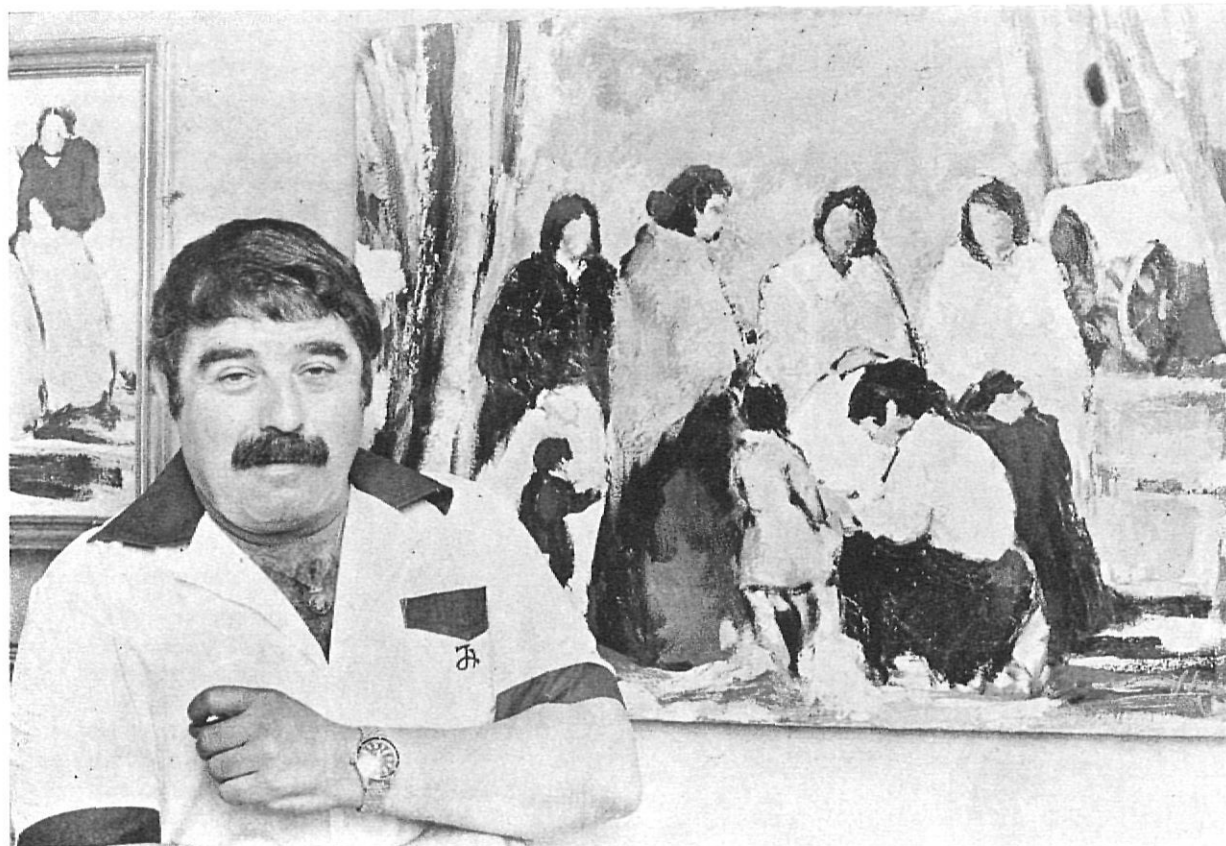
Com a resultat de l'anada a Ceret, o un dels resultats, va ser que comencés a cavalcar sobre els Pirineus, saltar d'un costat a l'altre, del pla de l'Empordà nadiu al Rosselló adoptiu. Els Pirineus, en lloc de ser un entrebanc, afavorien el seu delit de coneixement de gent i paratges. Anar d'un costat a l'altre. D'ixent a Ponent, engronxar-se d'una a l'altra plana talment com si els cims dels Pirineus fossin el suport o eix del balancí, al costat del Mediterrani comú, justificant plenament que la natura és tota una, i que són els homes qui fan les separacions, que suposen que els autènticament separats són ells, així comencen a mirar-se com a enemics, mentre la terra i el mar segueixen el seu camí.

«Com que a Ceret en Picasso no hi era, i per tal d'esperar-lo, vaig pensar que bé podria arribar-me fins a París. Ja havia trencat barreres. No veia límits, tant si mirava al mar com a la terra».

«A París vaig poder descobrir els grans mestres impressionistes, els quals feren que arribés a mi una nova influència i naturalment canviés el meu procés de pintura, fins al punt que algunes reminiscències o derivacions, encara perduren».



Felip Vilà



felip vilà

Felip Vilà davant d'una obra, plena de tendresa, pintada per ell.

Parlar d'art, era la motivació principal dels nostres propòsits. Continuarem i continuà:

«El meu estil d'ara podria considerar-se de post-impressionista. Expressionista. La revolució impressionista va ser molt positiva per a la pintura, considerada com a tal, en tant que el color, com a taques degudament situades, predomina. Però a la vegada, va ser nefasta per l'ofici i la tècnica del pintor. La pintura contemporània, d'ençà de l'època impressionista es caracteritza per una neta exageració de la matèria pintada. Amb la qual cosa, l'ofici de pintor ha perdut potser, el seu títol de noblesa. Potser és degut a la qualitat dolenta d'alguns materials i al fet que també nosaltres volem viure més de pressa que el mateix temps. Crec que la solució la tenen aquests artistes joves, que ara comencen, si prenen consciència que ser pintor, a part de l'art, és un ofici com qualsevol altre, és a dir, que implica atenció, perseverància i inquietud constant. El bon exemple ens el donaren els grans mestres, fins a finals del s. XIX».

Ens hem aixecat i caminem per àmplies avingudes, que en part permeten la concentració, seguir en la temàtica. I ens trobem encara amb l'impressionisme:

«D'ençà de la revolució impressionista hi ha hagut molts moviments pictòrics. Avui estem en una de les eclusions d'una nova forma d'art en la qual les tendències reflecteixen d'una manera clara, les inquietuds, contradiccions i fins i tot les incoherències dels nostres temps. Que aquesta nova manera d'expressar l'art, ens agradi o no, no vol dir que no haguem de vigilar de prop les experiències d'aquesta evolució».

«La manera més o menys inesperada o més o menys aconseguida de disposar o repartir taques de color sobre la tela, no ha de canviar per res la part de responsabilitat que l'art té en el procés social actual. Llavors, personalment entenc que la història, societat i art, és equivalent = Progrés i futur».



Salvador Dalí, Felip Vilà, Michel Sogeloli (Batlle de Ceret) i Robert Decharnes.

Dintre la relativitat d'allò que alguns qualifiquen, qualsevulla cosa de normal, quan potser sols ho és per a ells, i referit a l'art, ens diu:

«Tot segueix un procés que podríem dir-ne normal. Però potser la que de veritat està malalta és la tècnica, o alguna tècnica actual».

Lí recordem exterioritzacions de la seva vida, i entre elles les seves intervencions a la «Fira de Dibuix» que cada any, per les festes de la Santa Creu, té lloc a Figueres. Com portador de l'estandart, obrint la desfilada o cavalcada, portant un ruc i l'equipatge, donant una sensació de bohemí. Pensem que en Felip Vilà té tota la pinta d'un bohemí. És un bohemí... encara que molt singular, com tot ell, com totes les seves coses. Un bohemí... que treballa molt. El veus com un bohemí al carrer, però actiu com el qui més. La quantitat d'obra acurada, és resultant de moltes i moltes hores de feina. En aquest conjunt de virtuts, vicis o necessitats de l'obra d'art, l'estètica hi té un lloc també important:

«L'estètica té com a fonament o base, —ens diu—, la força primària de la intuïció. Una estètica d'aquesta faisó, no

dóna facilitats a les explicacions, o sigui que les fa difícil de paraula. De fet, a l'obra meua, l'estètica ha estat sempre una part de la pròpia manera de ser i per això mateix d'expressar-me. La manera de cercar-la ha estat per a mi allò que podríem dir-ne un problema particular que correspon plenament amb els resultats de la meua manera de sentir, veure, suggerir i desitjar les coses».

Quan parlem d'art, poden ser moltes les definicions o els conceptes del mateix art. En Felip Vilà, per la seva part, ens ho diu així:

«Caldria debatre molt per tal que tots estiguessin d'acord amb la mateixa definició. Per a mi, l'art, és l'acció de fer les coses bé. En pintura, Art és aquesta sensació positiva que fa que una persona diferent a la qual ha fet la pintura, vulgui entrar en possessió, en coneixement, en compartir espiritualment, l'obra que ha estat capaç de provocar-li aquests sentiments. La satisfacció o l'etern descontent perquè suposa una recerca constant, la qual, malgrat que hi arribis, o que així

t'ho sembli, tot seguit veus que encara hi ha més coses, un més enllà, on tot seguit ja vols anar-hi... vols arribar-hi... i així, la recerca és constant...».

A l'hora de fer qualificacions de la densitat creativa, o bé de la diferenciació entre artesans o artistes, segueix essent quelcom molt subjectiu, i de difícil calibrar:

«Allò que pot passar, que passa, és que sens dubte hi ha persones que són artistes i per alguna circumstància, o potser per manca d'oportunitat, d'ambient, ni tan sols s'han adonat d'aquesta eventualitat personal. Contràriament, n'hi ha d'altres, que «volen ser artistes», i la realitat és que no han nascut per a ser-ho».

L'ou o la gallina. L'home, el ser humà o l'artista. O a l'inrevés:

«Tot a la vegada. Cos i esperit. Ve llavors l'educació, d'un i altre, si bé cada un rep fragments o bocins, ja que el receptor és conjuntament. S'educà el cos i l'esperit, buscant la millora. Ortega i Gasset solia dir que tot ser humà és necessari, perquè allò que veu la nina dels ulls d'un, no ho veu la pupilla de l'altre. Llavors...? quan de fer comparacions pictòriques, com podem compulsar dos punts de vista diferents? Cada un d'ells té la seva pròpia raó que cal respectar».

Quant a les meves preocupacions humanes se centren en el fet que la gent visqui i deixi viure. I per la pintura, he de confessar que tècnicament, a vegades, hi ha hagut un cert confusionisme, això sí, sempre amb aquella força sorgida sens dubte del fet de ser un autodidacta».

Somnis, fantasies... començaments totalment ideològics, els quals uns conserven, mentre la realitat, —necessitat de viure—, pot influir o decantar, o tan sols deixar-hi entrar alguna espurna:

«És possible pensant-ho a vegades. Crec que el pintor d'una manera inconscient o potser egoista, escull els temes d'acord que amb el seu criteri li agraden més, i veu més possibilitats d'expressar-se, i d'altres, indeliberadament o conscientment, esculleix un cert camí, per a trobar-hi més facilitats de tota mena, d'execució i de col·locació».

De si l'art pot ser «refugi» d'altres conceptes, o servir-se d'ell, o que necessiti de camins o mitjans que semblen més relacionats amb afers comercials, també en parlarem:

«En el món modern hi ha «llançaments» de pintors o d'artistes emprant les mateixes tècniques que poden esmerçar per a un producte de consum o un cantant. La part dolenta, a la llarga, d'aquesta promoció, el que en surt més perjudicat sol ésser el mateix artista, que es pot trobar lligat al centre d'aquest «negoci» i que hagi de rebre, i acceptar, condicionaments».

«Per altra banda, dins de l'art sempre hi ha hagut, i encara i crec que n'hi haurà sempre, un cert o un molt esnobisme, que potser d'alguna manera i indirectament, ajuda determinats artistes, molts dels quals per cert, no ho necessiten, però és així».

La por del trencament de la llibertat, de la subordinació o condicionament, és quelcom innat en els artistes. Així ens ho diu:

«Com artista, almenys per a mi, potser la imatge de la llibertat me la inspira o suggereix aquest cel blau i clar, sense núvols, diàfan i lluminós, sense fre o retiniment per a la fantasia del meu esperit. Els corbs que amenacen aquesta llibertat, són molts...».



Bruixes

L'art atura el temps. Pot ser una definició. L'atura, si acàs quant a interpretació. Fins i tot s'avança al temps, ja que els artistes solen preveure cap on aniran inclús els sentiments. O potser és que saben imposar els seus, en donar-los a conèixer. Es la història:

«La història s'inicia el dia que va començar l'art pictòric, d'ençà d'Altamira o potser abans, la pintura i la història han evolucionat paral·lelament», ens diu, per afegir tot seguit:

«La pintura ha estat el testimoni de l'evolució i de la història, ara i sempre. Actualment, en plena època de mutació, determinada pintura paradoxalment reflecteix un futur on la metafísica haurà de tenir un lloc preeminent. I per què no podria ser una de les bases de la pintura del demà?».

El fet, la sensació impulsiva de l'art, és motiu constant de teories —sols teories—, més o menys dignes de credibilitat, ja que en aquest cas caldrà que el judici sigui també, separadament per a cada cas, cada home, cada pintor.

«Sens dubte que tot art neix d'una inquietud. Ara bé... per què no pot néixer

així mateix d'una esperança? Allò que voldria deixar ben clar és que hi ha hagut grans artistes que en cap moment, o quasi mai, o almenys com a sistema, no han estat sers tormentats o místics. S'entén que uns determinats artistes, degut a la seva gran sensibilitat i el seu costat metafísic, han impregnat la seva obra de motius i realitzacions atormentades i així mateix d'altres, o a vegades els mateixos, de misticisme. Allò que si és cert, és que aquestes característiques no són forçosament necessàries per arribar a ser un gran artista. Pot ser una de les característiques, mai una necessitat general o vital».

L'art ara. No tots hi han arribat al mateix temps o pels mateixos camins. I potser ni tan sols s'hi han endinsat. Per això resulta sempre tema:

«Quant a la meua opinió envers la nova figuració de l'art conceptual i de l'art abstracte, resumiria dient que és art nou, el qual diré que és necessari com a art d'avantguarda. Hem de recordar que l'art d'en Velázquez va ser així mateix d'avantguarda en el seu temps, i també d'altres en els seus respectius moments;



Taverna  
 Museu d'Art  
 Modern (Ceret)

feren canviar així maneres i fórmules i ajudaren a mantenir un art viu en totes les circumstàncies. Allò que no comprenc o no assimilo és el fet que certs precursors, o que s'autodefineixen com a precursors de l'art del demà, vulguin oblidar, o almenys ho intentin, l'art realista. Com volen enfilar-se, pujar a les branques altes, si destrocen el tronc?».

L'artista és incòmode per a alguns, dins la societat actual com ho ha estat sempre. Ho és o s'hi troba ell. Potser les diverses concepcions de la mateixa vida, produeixin aquesta classificació:

«L'artista ha estat endinsat en part, dins de la societat. Ara bé, el lloc que aquesta li reserva, li dona, potser és cada vegada més dolent o allunyant. Malgrat tot, s'interessa cada vegada menys per l'art i per l'artista. Parlo de la societat en general i no d'uns determinats sectors. Aquesta societat té una certa tendència a considerar que les obres d'art representen unes despeses supèrflues. I llavors, l'artista sobreviu amb dificultats. A la societat caldrà conscienciar-la en aquest sentit, per la part de responsabilitat que pugui tenir, en alguns casos, en aquesta mena d'agonia lenta dels artistes. No es pot ignorar que sense esperit de creativitat no hi ha artistes, i que sense artistes no hi ha cultura... Ja em diran què és d'un poble sense cultura. Senzillament, un poble malalt». «La solució, una solució, vindrà sola, el dia que l'artista, treballant honradament, pugui tenir el mínim vital assegurat».

Els colors defineixen:

«La importància del color a la meua obra és fonamental. La temàtica, l'equilibri i la superposició en un grau, decidit per mi mateix, suposa la part més important o decisiva de la meua obra pictòrica».

Color, matèria, esperit... temàtica que va d'aquest interiors de cafè, típics com de Lautrec, fins als paisatges, la figura o les il·lustracions, com aquelles que féu per al llibre d'aquest altre figuerenc, el poeta Carles Façes de Climent per a les seves «Les Bruixes de Llers».

Fou l'escultor Manolo Hugué, de qui en Josep Pla en féu una biografia i el compositor Deodat de Séverac que redescobriren com a centre d'art. Ceret. Fou a començament de segle, i després han estat allí, i hi han treballat en Pi-

casso, Braque, Joan Gris, Max Jacob, Klein, Chagall, Gargallo, Matisse, Marquet, Doufi, Soutine, Kremegne i molts d'altres. Una munió d'expressions, de cultures artístiques d'una mateixa època, d'inquietuds i manifestacions que fan partícip a aquells que hi van, en aquest cas a Felip Vilà. d'aquest ambient, aquest hàlit invisible però fidedigne, que flueix de carrers, edificis i llocs de la bonica població.

En el cas de Felip Vilà, el maridatge home-obra és total. Per això les anècdotes serveixen a vegades per definir, malgrat sigui un moment, una situació. I d'entre elles, recordem que n'hi ha de tres classes: aquelles en les quals t'hi trobes, les que hi vas i les que provoques. Aquestes són les més autèntiques o definidores:

«A Ceret, quan desensorraven les velles muralles que ara ornem la plaça Pablo Picasso, em vaig presentar amb un pèndol de fabricació pròpia, que va començar a oscil·lar de dreta a esquerra, cridant l'atenció de tota la gent, ja d'edat. que prenia el sol allí, mirant a la vegada les obres. Allà on el pèndol es movia amb més força, era sobre un munt de runes, que després de gratar-lo un xic amb les mans, va fer que apareixessin tres monedes rel·luents d'or, conegudes a França com «Lluïsos», que tot seguit vaig guardar-me a la butxaca».

Imagina't la reacció de tota aquella gent que començà a aratar tant com podia per tots els llocs. fins que varen haver de venir els «gendarmes» a veure què era allò que passava. L'escàndol va ser de por, espectacular, quan varen saber que els tres «Lluïsos» trobats, eren farcits de xocolata que jo havia comprat a la confiteria del poble, i que havia anat a enterrar el dia abans. L'endemà, els diaris de la regió. deien, entre altres coses, amb vistosos titulars: «De Califòrnia a Ceret pel camí de l'or», i d'altres coses així».

El temps ha anat passant, malgrat que ens sembla que tot just hem començat, potser per creure que encara hi ha moltes coses a esbrinar d'aquest home, d'aquest artista. Veiem com s'allunva, pausat i amb ritme. talment com si tornés a endinsar-se, com a figura, dins d'aquests seus quadres d'on ha sortit per a parlar amb nosaltres. Un quadre que és ell mateix. ja que hi ha posat part d'aquesta seva vida dedicada plenament a l'art, en què la llum, com un somriure esperançador, com el resultat d'una lluita interna, es manifesta, presideix el seu entorn.

felip vilà